

Cristòfor Colom i el castell de l'Espluga Calba

A la revista núm. 5-6 del Centre d'Estudis Colombins hi he llegit un article d'en Pere Català i Roca titulat “Dos catalans a Amèrica, el segle XIV : **Antoni Ferrer i Josep Vilella**”

En aquest article hi diu el següent:

Dues paperetes esdevenen vigents, de les enregistrades en l'obra Pasajeros a Índias (II) 268: 1570 Barcelona 10 d'Octubre.

*Información hecha ante elmagnífico señor Enrique Terre de Piqualkes, en Barcelona, de los méritos y servicios de **Antonio Ferrer**, natural de la villa de **Espluga Calba**, del Arzobispado de Tarragona, en Cataluña.*

Fué a Indias, en dónde sirvió a S.M., con persona, hacienda, armas y caballo, durante 40 años, hallándose en las jornadas de Cartagena, Santa Marta, provincia de Bracamoros y Quito, ciudad de los Reyes, en los Andes, Cuzco, Xiges y Rio de la Plata”.

Les disposicions espanyoles, o millor dit castellanés, prohibien als catalans anar a Amèrica.

Qui era doncs aquest cavaller que vivia a un poblet com L'Espluga Calba, en teoria en el seu castell, i quina era la seva importància o poder per a ser un dels dos únics catalans que van acompanyar a Cristòfor Colom en el seu segon viatge a Amèrica?

Panoràmica de l'Espluga Calba i castell on hi visqué Antoni Ferrer cavaller que va acompanyar a Cristòfor Colom a Amèrica

Potser que per esbrinar qui era aquest personatge haurien de saber una mica de la “vila” de l'Espluga Calba i de la història del seu castell, un castell que va pertànyer – entre d'altres propietaris -, a un tal Pere de Carcassona, una ciutat – Carcassona – que pertany a Occitània i és situada en terra de castells càtars, plena d'històries interessants i relacionada amb la història de Catalunya.

Panoràmica de Carcassona (Occitània)

Una d'aquestes llegendes és la de la Dama Carcàs, que la trobem també en el municipi d'Àger, en els Pirineus de Lleida, on nasqué Gaspar de Portolà, poblador de Califòrnia – per cert: un altre català que va anar a Amèrica, com l'espluguenc Antoni Ferrer -.

Panoràmica d'Àger (Pirineu de Lleida)

Panoràmica d'Àger

Aquest municipi d'Àger també està relacionat amb un enigmàtic jocs d'escacs que faria pensar a molts del qui han llegit la novel·la "El 8" de la Katherine Neville. Aquesta novel·la té en la recerca d'un misteriós jocs d'escacs i la seva taula la seva trama argumental i es diu que van estar presents a una abadia dels Pirineus.

Escacs d'Àger. Actualment en el Museu Diocesà de Lleida

Alguns estudiosos consideren que aquesta "taula d'escacs" era la famosa "Taula del Rei Salomó". Altres diuen que aquesta taula portava dibuixat en la part de sota un mapa amb la distribució de les nacions de la Terra en funció d'una distribució i configuració astrològica. També n'hi ha que la relacionen amb les "Taules de Moisès" i amb el culte a la imatge de "Nostra Dona de les Taules" de Montpeller, verge negra davant la qual va ser batejat el rei català Jaume I el Conqueridor, que era de la nissaga d'Urgell.

Escut d'Àger (Comarca del Pallars) amb els quatre pals catalans que poden simbolitzar el Tetragramma de la càbala que es relaciona amb els Cavallers de l'Orde del Temple del Rei Salomó i els escacs o escacats heràldics de la nissaga d'Urgell

Pere de Carcassona, com a propietari del castell de l'Espluga Calba deuria deixar alguna empremta occitana. Espluga Calba va pertànyer a la comarca d'Urgell i després es va incloure a Les Garrigues. S'hi parla un català amb un accent característic diferent del clàssic accent lleidatà i es fan servir un mots específics com és cas de "alego" (aviat), "voliana" (papallona), "ensumenia" (xemeneia) i d'altres interessants d'estudiar.

El nom del municipi, espluga, ve del llatí spelunca i vol dir cova. Hi ha alguna cova en el municipi o rodalies que hagi estat el motiu pel qual s'ha donat el nom al poble?

El mot calba no sé quin significat deu tenir. Trobo que hi ha cognoms com calvo, calvet, calvados...que deuen tenir alguna relació malgrat estar escrits en "v" però el desconec. Potser s'hauria d'escriure C'Alba, i tingui alguna relació amb "alba" com "albareda" i tingui alguna amb un germànic o iber. De fet a prop de l'Espluga Calba, hi trobem el municipi de l'Albi que vol dir "Blanc" en llatí i també Les Borges Blanques que com el seu indica fa referència al color blanc. Això podria fer pensar que "Alba" estaria relacionat amb "Blanca".

Però hi ha una altra hipòtesi que relaciona "Albi" amb el basc o euskera com és el cas del mot "Albistegui" i que en aquesta llengua, que es relaciona amb l'iber, i a prop de l'Espluga Calba hi trobem poblats ibèrics importants a l'Albi i Arbeca, vol dir, segons la darrera informació que en tinc, un arbre que és: el vern.

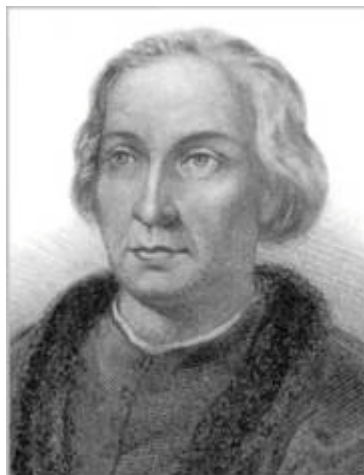
Del castell d'aquest municipi lleidatà situat a prop de Les Borges Blanques, l'Albi, Montblanc, Monestir de Poblet, Monestir de Vallbona de les Monges, Els Omellons i La Floresta, així com de la seva història i característiques, una agència de viatges que promou rutes de turisme cultura català n'està preparant una ruta específica.

Aquesta ruta sortirà de Barcelona (Pl. Monument a Colom) i anirà cap a Les Borges Blanques (El Terrall. Parc temàtic de l'oli) per continuar cap a El Cogull (Pintures rupestres) i d'aquí anirà a La Floresta (Castell dels Cardona. Lloc on diu una llegenda que es troba enterrada una " Pell d'Or" i que hom relaciona amb altres llegendes com la del "Velló d'Or. Pedrera d'on es treu la pedra amb la que es fa el Temple de la Sagrada Família de Gaudí a Barcelona. Taller del picapedrer. Cabana de pedra. Pou de Gel. Casa Museu d'Art) i després anar a dinar al restaurant del castell de l'Espluga on també hi ha una sala d'exposicions d'art i on es faran els diversos actes culturals programats. De tornada es passarà per La Fullella i es visitarà el monument a l'heroïna catalana coneguda amb el nom d' Agustina d'Aragó per anar cap a Montblanc, vella i atractiva població, per la seva història i cultura, de la que es gaudirà de la bonica panoràmica que li donen les seves muralles medievals i s'agafarà l'autopista per tornar cap a Barcelona.

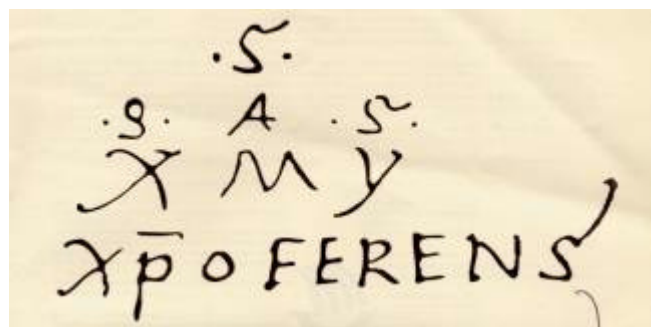
Felicitem a l'agència de viatges que promou aquesta ruta i li desitgem molt d'èxit.

Si es promou l'esmentada ruta de turisme cultural, fora bo convertir aquest castell en punt de trobada on es pugui parlar del diversos temes que en l'itinerari que recorre la ruta els trobem presents: història en general, món medieval, Colom, pintures rupestres, poblats ibèrics, art català, les relacions entre la cultura d'Occitània i dels Països Catalans, el món de la pagesia, gastronomia, llegendes, escriptors i artistes dels municipis que integren la ruta,....

La relació de Cristòfor Colom amb el castell de l'Espluga Calba cal cercar-la per mitjà del cavaller Antoni Ferrer, estudiar-ho més a fons tot cercant informació en els documents de l'Arxiu de l'Arquebisbat de Tarragona.

Retrato de Cristòfor Colom

Signatura de Cristòfor Colom

Per a tenir més informació sobre la catalanitat de Cristòfor Colom, recomanem la lectura del llibre de Jordi Bilbeny, Brevíssima Relació de la Destrucció de la Història. La Falsificació de la descoberta d'Amèrica.

De moment, la informació que tenim , i sobre la que ens premés fer diverses especulacions, és la que hem esmentat:

A la revista núm. 5-6 del Centre d'Estudis Colombins, un article d'en Pere Català i Roca titulat “ Dos catalans a Amèrica , el segle XIV : Antoni Ferrer i Josep Vilella”

En aquest article hi diu que : *Dues paperetes esdevenen vigents, de les enregistrades en l'obra Pasajeros a Índias (II) 268: 1570 Barcelona 10 d'Octubre.*

Información hecha ante el magnífico señor Enrique Terre de Pigualques, en Barcelona, de los méritos y servicios de Antonio Ferrer, natural de la villa de Espluga Calba ,del Arzobispado de Tarragona, en Cataluña.

Fué a Indias, en dónde sirvió a S .M., con persona, hacienda, armas y caballo, durante 40 años, hallándose en las jornadas de Cartagena, Santa Marta, provincia de Bracamoros y Quito, ciudad de los Reyes, en los Andes,Cuzco, Xiges y Rio de la Plata”.

Jordi Salat

E mail: josalort@hotmail.com

Webs relacionades amb els municipis i temes esmentats:

L'Espluga Calba

<http://esplugacalba.ddl.net/>

La Floresta

<http://club.telepolis.com/castellfloresta/dadesgen.htm>

<http://club.telepolis.com/castellfloresta/floresta.htm>

Artista de La Floresta

http://www.caatlleida.com/bic/115/EDITH_schaar.htm

Les Borges Blanques

<http://www.lesborgesb.com/>

Altres

<http://www.gencat.net/probert/rutes/rr444.htm>

Coves de Cogul (El Cogull)

http://ca.wikipedia.org/wiki/Coves_de_Cogul